

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. lapkričio 7 d.*

„Direktyva 2004/83/EB — Būtiniausi pabėgėlių statuso ar papildomos apsaugos statuso suteikimo standartai — 10 straipsnio 1 dalies d punktas — Priklausymas tam tikrai socialinei grupei — Seksualinė orientacija — Persekiojimo priežastis — 9 straipsnio 1 dalis — Sąvoka „persekiojimo veiksmai“ — Pagrįsta baimė būti persekiojamam dėl priklausymo tam tikrai socialinei grupei — Pakankamai rimti veiksmai pagrįsti tokią baimę — Teisės aktai, kuriais nustatoma baudžiamoji atsakomybė už homoseksualinius veiksmus — 4 straipsnis — Individualus faktų ir aplinkybių vertinimas“

Sujungtose bylose C-199/12–C-201/12

dėl *Raad van State* (Nyderlandai) 2012 m. balandžio 18 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2012 m. balandžio 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Minister voor Immigratie en Asiel

prieš

X (C-199/12),

Y (C-200/12)

ir

Z

prieš

Minister voor Immigratie en Asiel (C-201/12)

dalyvaujant

Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (C-199/12–C-201/12),

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen (pranešėjas), K. Lenaerts, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas, einantis ketvirtosios kolegijos teisėjo pareigas, teisėjai M. Safjan, J. Malenovský ir A. Prechal,

generalinė advokatė E. Sharpston,

* Proceso kalba: olandų.

posėdžio sekretorius V. Tourrès, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. balandžio 11 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- X, atstovaujamo advokatų H. M. Pot ir C. S. Huijbers,
- Y, atstovaujamo advokato J. M. Walls,
- Z, atstovaujamo advokatų S. Sewnath ir P. Brochet, padedamų baristerių K. Monaghan ir J. Grierson,
- *Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen*, atstovaujamos P. Moreau, padedamos baristerės M.-E. Demetriou,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos B. Koopman, C. S. Schillemans, C. Wissels ir M. Noort,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze, N. Graf Vitzthum ir A. Wiedmann,
- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos G. Papagianni ir M. Michelogiannaki,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos G. de Bergues ir S. Menez,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos L. Christie, padedamo baristerės S. Lee,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande ir R. Troosters,

susipažinęs su 2013 m. liepos 11 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (OL L 304, p. 12, klaidų ištaisymas OL L 204, 2005, p. 24; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96, toliau – direktyva) 9 straipsnio 1 dalies a punkto, skaitomo kartu su šios direktyvos 9 straipsnio 2 dalies c punktu, ir 10 straipsnio 1 dalies d punkto išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant ginčus, pirma, byloje C-199/12 ir C-200/12 – tarp *Minister voor Immigratie en Asiel* (imigracijos ir prieblobsčio ministras, toliau – *Minister*) ir atitinkamai Siera Leonės ir Ugandos piliečių X ir Y, ir, antra, byloje C-201/12 – tarp Senegalos piliečio Z ir *Minister* dėl to, kad šis atmetė jų prašymus suteikti leidimą laikinai gyventi (prieglobstį) Nyderlanduose.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

Konvencija dėl pabėgėlių statuso

- 3 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t., p. 150, 1954, Nr. 2545) įsigaliojo 1954 m. balandžio 22 d. Ji buvo papildyta 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu Protokolu dėl pabėgėlių statuso, kuris įsigaliojo 1967 m. spalio 4 d. (toliau – Ženevos konvencija).
- 4 Pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkto pirmą pastraipą sąvoka „pabėgėlis“ apibūdina asmenį, kuris „dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojama[s] dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba; arba neturėdamas atitinkamos pilietybės ir būdamas už šalies, kurioje anksčiau buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, ribų dėl tokių įvykių negali ar bijo į ją grįžti“.

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

- 5 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 8 straipsnyje „Minties, sąžinės ir religijos laisvė“ numatyta:

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.

2. Pagal šio straipsnio 2 dalį valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės saugos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

- 6 EŽTK 14 straipsnyje „Diskriminacijos uždraudimas“ nustatyta:

„Naudojimasis šioje Konvencijoje pripažintomis teisėmis ir laisvėmis yra užtikrinamas be jokios diskriminacijos dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitais pagrindais.“

- 7 EŽTK 15 straipsnyje „Nukrypimas nuo įsipareigojimų nepaprastosios padėties atveju“ nustatyta:

„1. Kilus karui ar susidarius nepaprastajai padėčiai, dėl kurių iškilo grėsmė tautos gyvavimui, kiekviena Aukštoji susitarianti šalis gali imtis priemonių, kuriomis nukrypstama nuo įsipareigojimų pagal šią Konvenciją tik tiek, kiek to reikalauja padėties kritiškumas, su sąlyga, kad tokios priemonės neprieštarauja kitiems jos įsipareigojimams pagal tarptautinę teisę.

2. Ankstesnė nuostata neleidžia nukrypti nuo įsipareigojimų pagal 2 straipsnį („Teisė į gyvybę“), išskyrus mirties atvejus dėl teisėtų karo veiksmų, taip pat pagal 3 straipsnį („Kankinimo uždraudimas“), 4 straipsnio („Vergijos ir priverčiamojo darbo uždraudimas“) 1 dalį ir 7 straipsnį („Nėra bausmės be įstatymo“).

<...>“

Sąjungos teisė

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija

- 8 Teisės, dėl kurių negalima taikyti nukrypti leidžiančių nuostatų pagal EŽTK 15 straipsnio 2 dalį, įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 2, 4 straipsniuose, 5 straipsnio 1 dalyje ir 49 straipsnio 1 ir 2 dalyse.

Direktyva

- 9 Pagal direktyvos 3 konstatuojamąją dalį Ženevos konvencija sudaro tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pagrindus.
- 10 Kaip matyti iš direktyvos 10 konstatuojamosios dalies, šia direktyva, skaitoma atsižvelgiant į ES Sutarties 6 straipsnio 1 dalį, gerbiama pagrindinės teisės ir laikomasi principų, įtvirtintų Chartijoje. Visu pirma šia direktyva pagal Chartijos 1 ir 18 straipsnius siekiama užtikrinti visišką pagarbą žmogaus orumui ir prieglobsčio prašytojų teisę į prieglobstį.
- 11 Direktyvos 16 ir 17 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:
- „(16) Turėtų būti nustatyti būtinausi pabėgėlio statuso apibrėžimo ir apibūdinimo turinio standartai, padėsiantys valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti Ženevos konvenciją.
- (17) Būtina įvesti bendrus prieglobsčio prašytojų pripažinimo pabėgėliais pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnį kriterijus.“
- 12 Pagal direktyvos 1 straipsnį jos tikslas – nustatyti būtinausius trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir suteikiamos apsaugos pobūdžio standartus.
- 13 Pagal minėtos direktyvos 2 straipsnio c ir k punktus šioje direktyvoje vartojamos šios sąvokų apibrėžtys:
- „c) „pabėgėlis“ – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei baimės yra ne savo pilietybės šalyje ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja atsiduoti tos šalies globai [pasinaudoti tos šalies apsauga] <...>
- <...>
- k) „kilmės šalis“ – tai pilietybės šalis ar šalys, o asmenims be pilietybės – šalis, kurioje gyventa.“
- 14 Direktyvos 4 straipsnyje nustatytos aplinkybių įvertinimo sąlygos ir jo 3 dalyje numatyta:
- „Tarptautinės apsaugos prašymas įvertinamas individualiai ir atsižvelgiant į:
- a) visus įvertintinus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo priėmimo dėl prašymo metu, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir taisykles bei jų taikymo būdą;
- b) atitinkamus prašytojo pateiktus pareiškimus ir dokumentaciją, įskaitant informaciją apie tai, ar prašytojas buvo ar gali būti persekiojamas <...>

- c) prašytojo asmeninę padėtį ir aplinkybes, įskaitant tokius veiksnius kaip biografijos faktai, lytis ir amžius, kad pagal asmenines prašytojo aplinkybes būtų įvertinta, ar prieš jį arba ją vykdyti ar galimi veiksmai galėtų būti persekiojimas <...>

<...>“

- 15 Pagal direktyvos 4 straipsnio 4 dalį tai, kad prašytojas jau buvo persekiojamas ar jam buvo tiesiogiai grasinama persekioti, „yra rimtas pagrįstos prašytojo persekiojimo baimės požymis“, nebent yra tinkamų priežasčių manyti, kad toks persekiojimas nesikartos.

- 16 Direktyvos 9 straipsnio 1 ir 2 dalyse apibrėžti persekiojimo veiksmai, nustatant, kad:

„1. Persekiojimo veiksmai pagal Ženevos konvencijos [1 straipsnio A skirsnį] turi būti:

- a) pakankamai rimti savo pobūdžiu ar dažnumu, kad sudarytų sunkų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimą, visų pirma tų teisių, kurių negalima varžyti pagal [EŽTK] 15 straipsnio 2 dalį; arba
b) įvairių priemonių sancaupa, įskaitant žmogaus teisių pažeidimus, kurie yra pakankamai sunkūs, kad veiktų asmenį panašiai kaip minėta a punkte.

2. Persekiojimo veiksmai pagal šio straipsnio 1 dalį, *inter alia*, gali būti tokios formos:

<...>

- c) persekiojimas ar baudimas, kuris yra neproporcingas ir diskriminuojantis;

<...>“

- 17 Pagal direktyvos 9 straipsnio 3 dalį turi būti sąsaja tarp 10 straipsnyje minimų priežasčių ir šių persekiojimo veiksmų.

- 18 Direktyvos 10 straipsnyje „Persekiojimo priežastys“ nustatyta:

„1. Valstybės narės, vertindamos persekiojimo priežastis, atsižvelgia į šiuos faktorius:

<...>

- d) grupė laikoma tam tikra socialinė grupė, kurioje visų pirma:

- tos grupės nariai turi tas pačias prigimtines savybes ar bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti[,] arba turi tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs to asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis negali būti verčiamas jų atsisakyti;
- ta grupė turi individualų tapatumą atitinkamoje šalyje, nes aplinkinės visuomenės suvokiama kaip skirtinga;

Atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, tam tikrai socialinei grupei gali priklausyti grupė, susidariusi dėl būdingos seksualinės orientacijos. Seksualinė orientacija negali būti suprantama kaip veiksmai, kurie pagal valstybių narių nacionalinę teisę laikomi nusikalstamais. <...>

<...>“

- 19 Pagal direktyvos 13 straipsnį valstybė narė suteikia pabėgėlio statusą prašytojui, kuris pirmiausia priskiriamas pabėgėliams remiantis šios direktyvos 9 ir 10 straipsniais.

Nyderlandų teisė

- 20 Pagal 2000 m. Užsieniečių įstatymo (*Vreemdelingenwet 2000*; *Stb.* 2000, Nr. 495) 28 straipsnio 1 dalies a punktą *Minister* gali patenkinti, atmesti arba palikti nenagrinėtą prašymą suteikti „laikiną leidimą gyventi šalyje“.
- 21 Pagal 2000 m. įstatymo 29 straipsnio 1 dalies a punktą laikiną leidimą gyventi, nurodytą 28 straipsnyje, galima suteikti užsieniečiui, „kuris yra pabėgėlis pagal [Ženevos] konvenciją“.
- 22 2000 m. Aplinkraščio dėl užsieniečių (*Vreemdelingencirculaire 2000*) redakcijos, galiojusios nagrinėjamų prašymų pateikimo momentu, C2/2.10.2 punkte nustatyta:

„Jeigu prieglobsčio prašantis asmuo tvirtina, kad susidūrė su problemomis dėl savo seksualinės orientacijos, tam tikromis aplinkybėmis suinteresuotąjį asmenį galima laikyti pabėgėliu pagal Ženevos konvenciją. <...>

Jeigu baudžiama remiantis baudžiamosios teisės nuostata, susijusia tik su homoseksualais, tai yra persekiojimo aktas. Tai, pavyzdžiui, yra atvejai, kai baudžiama už homoseksualumą arba tam tikrų homoseksualinių jausmų reiškinį. Siekiant daryti išvadą, kad suinteresuotasis asmuo turi pabėgėlio statusą, būtina nustatyti, ar baudžiamoji priemonė yra tam tikro sunkumo. Todėl vien pinigines baudos iš esmės nepakanka, kad būtų suteiktas pabėgėlio statusas.

Tik fakto, kad šalyje baudžiama už homoseksualumą ir homoseksualinius veiksmus, taip pat savaimė nepakanka, kad homoseksualas iš šios šalies būtų laikomas pabėgėliu. Prieglobsčio prašantis asmuo (jeigu įmanoma, remdamasis dokumentais) turi įtikinti, kad jis asmeniškai turi rimtų priežasčių baimintis būti persekiojamas.

Nereikalaujama, kad grįžę homoseksualai slėptų šį polinkį <...>“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 23 X, Y ir Z, gimę atitinkamai 1987, 1990 ir 1982 m., pateikė prašymus suteikti laikiną leidimą gyventi (prieglobstį) Nyderlanduose 2009 m. liepos 1 d., 2011 m. balandžio 27 d. ir 2010 m. liepos 25 dieną.
- 24 Jie grindė savo prašymus tvirtinimais, kad pabėgėlių statusas jiems turi būti suteiktas dėl to, kad jie pagrįstai bijo būti persekiojami savo kilmės šalyse dėl homoseksualumo.
- 25 Jie visų pirma teigė, kad skirtingais aspektais jie patyrė smurtinių veiksmų savo šeimose arba tam tikroje aplinkoje arba buvo baudžiami savo atitinkamų kilmės šalių institucijų dėl seksualinės orientacijos.
- 26 Iš sprendimų, kuriais pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą, matyti, kad X, Y ir Z kilmės šalyse už homoseksualumą baudžiama. Siera Leonėje (byla C-199/12) pagal 1861 m. Įstatymo dėl nusikaltimų prieš asmenį (*Offences against the person Act 1861*) 61 straipsnį už homoseksualinius veiksmus baudžiama laisvės atėmimo bausme nuo dešimties metų iki gyvos galvos. Ugandoje (byla C-200/12) pagal 1950 m. Baudžiamojo kodekso (*Penal Code Act 1950*) 145 straipsnį asmuo, pripažintas kaltu padaręs nusikaltimą, kuris apibūdinamas kaip „priešingi gamtai kūniški santykiai“, baudžiamas laisvės atėmimo bausme, kuri didžiausia gali būti iki gyvos galvos. Senegale (byla C-201/12) pagal Senegalo baudžiamojo kodekso 319.3 straipsnį asmuo, pripažintas kaltu už homoseksualinius veiksmus, baudžiamas laisvės atėmimo bausme nuo vienu iki penkerių metų ir pinigine bauda nuo 100 000 iki 1 500 000 CFA frankų (BCEAO) (XOF) (apie 150–2 000 EUR).

- 27 2010 m. kovo 18 d., 2011 m. gegužės 10 d. ir 2011 m. sausio 12 d. nutarimais *Minister* atsisakė X, Y ir Z suteikti laikinus leidimus gyventi (prieglobstį).
- 28 *Minister* nuomone, nors šių prieglobsčio prašančių asmenų seksualinė orientacija yra įtikinanti, jie nepakankamai pagrindė faktus ir aplinkybes, kuriais rėmėsi, ir todėl neįrodė, kad grįžę į savo kilmės šalį jie pagrįstai bijotų būti persekiojami dėl priklausymo tam tikrai socialinei grupei.
- 29 Po to, kai jų prašymai suteikti laikiną leidimą gyventi (prieglobstį) buvo atmesti, X ir Z pareiškė skundus *Rechtbank 's-Gravenhage* (Hagos apylinkės teismas). Y tam pačiam teismui pateikė prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.
- 30 2010 m. lapkričio 23 d. ir 2011 m. birželio 9 d. sprendimais *Rechtbank 's-Gravenhage* patenkino X skundą ir priėmė Y prašymą. Šis teismas, be kita ko, konstatavo, kad net jeigu *Minister* galėjo pagrįstai manyti, kad X ir Y prašymuose išdėstyti pasakojimai nėra įtikinantys, kiekvienoje šių bylų jis vis dėlto nepakankamai motyvavo, ar, be kita ko, atsižvelgiant į baudimą už homoseksualinius veiksmus nagrinėjamosiose kilmės šalyse X ir Y baimė jose būti persekiojamiems dėl homoseksualumo yra pagrįsta.
- 31 2011 m. rugpjūčio 15 d. sprendimu *Rechtbank 's-Gravenhage* atmetė Z skundą. Teismas konstatavo, kad ne tik *Minister* galėjo pagrįstai manyti, kad Z pasakojimas nėra įtikinantis, bet ir iš Z pateiktos informacijos bei dokumentų nebuvo matyti, kad Senegale apskritai persekiojami homoseksualūs asmenys.
- 32 *Minister* pateikė apeliacinį skundą *Raad van State* (Valstybės taryba) dėl dviejų teismo sprendimų, kuriais panaikinti jo sprendimai atmesti X ir Y pateiktus prašymus.
- 33 Z pateikė apeliacinį skundą tam pačiam teismui dėl sprendimo, kuriuo nepatenkintas jo skundas dėl *Minister* sprendimo atmesti jo prašymą.
- 34 *Raad van State* nurodė, kad trijose pagrindinėse bylose apeliacinėje instancijoje neginčijama prašytojų seksualinė orientacija ir tai, jog *Minister* galėjo pagrįstai manyti, jog šiuose prieglobsčio prašymuose pateikti pasakojimai nebuvo įtikinantys.
- 35 Be to, kaip nurodė šis teismas, *Minister* tvirtino, kad nors jis pagal 2000 m. Aplinkraščio dėl užsieniečių C2/2.10.2 punkte nustatytą politiką nesitiki, jog užsieniečiai tam tikrose kilmės šalyje slepia savo homoseksualumą, bet tai nereiškia, kad jie turi galėti ten rodyti homoseksualumą visiškai viešai taip pat kaip Nyderlanduose.
- 36 Be to, *Raad van State* pažymėjo, kad pagrindinių bylų šalys nesutarė dėl klausimo, kokios apimtys galimybei nevaržomai gyventi su tokia kaip X, Y ir Z seksualine orientacija taikoma direktyvos 9 ir 10 straipsnių apsauga.
- 37 Šiomis aplinkybėmis *Raad van State* nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus, kurie yra beveik identiški visose pagrindinėse bylose:
- „1) Ar homoseksualūs užsieniečiai sudaro tam tikrą socialinę grupę, kaip ji suprantama pagal<...> direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą?
- 2) Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, kokie homoseksualiniai veiksmai patenka į direktyvos taikymo sritį ir ar tuomet, kai dėl šių veiksmų persekiojama ir įvykdytos kitos sąlygos, galima suteikti pabėgėlio statusą? Šis klausimas apima šiuos dalinius klausimus:
- a) Ar galima tikėtis, kad užsienietis nuo visų slepia savo homoseksualinę orientaciją savo kilmės šalyje, kad išvengtų persekiojimo?

- b) Jeigu į pirmą dalinį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar galima tikėtis, kad homoseksualus užsienietis susilaiko išreikšdamas savo seksualinę orientaciją [atitinkamoje] kilmės valstybėje, kad išvengtų persekiojimo, ir jei taip, kiek? Ar šiuo aspektu iš homoseksualų galima tikėtis daugiau susilaikymo nei iš heteroseksualių asmenų?
- c) Jeigu šiomis aplinkybėmis gali būti skirtumas tarp išraiškų, kurios priskiriamos pagrindinei homoseksualinės orientacijos sričiai, ir tų, kurios jai nepriklauso, kas suprantama kaip pagrindinė seksualinės orientacijos sritis ir kaip ją galima nustatyti?
- 3) Ar vien tai, kad už homoseksualinius veiksmus baudžiama [pagal 1861 m. Siera Leonės įstatymą dėl nusikaltimų prieš asmenį (byla C-199/12), Ugandos [1950 m.] baudžiamąjį kodeksą (byla C-200/12) ir Senegalo baudžiamąjį kodeksą (byla C-201/12)] ir už juos gresia laisvės atėmimo bausmė, yra persekiojimo veiksmas, kaip jis suprantamas pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punktą kartu su [9 straipsnio] 2 dalies c punktu? Jeigu ne, kokiomis aplinkybėmis taip yra?“
- 38 2012 m. birželio 19 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-199/12–C-201/12 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

- 39 Iš Direktyvos 2004/83 3, 16 ir 17 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Ženevos konvencija sudaro tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pamatus ir kad šios direktyvos nuostatos dėl pabėgėlių statuso suteikimo sąlygų ir dėl jo turinio buvo priimtos siekiant padėti valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti šią konvenciją remiantis bendromis sąvokomis ir kriterijais (2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Y ir Z*, C-71/11 ir C-99/11, 47 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 40 Todėl direktyvos nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į bendrą jos sistemą ir tikslą, laikantis Ženevos konvencijos ir kitų svarbių sutarčių, nurodytų SESV 78 straipsnio 1 dalyje. Kaip matyti iš šios direktyvos 10 konstatuojamosios dalies, taip aiškinant taip pat turi būti atsižvelgiama į Chartijoje pripažintas teises (2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Abed El Kareem El Kott ir kt.*, C-364/11, 43 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

Dėl pirmojo klausimo

- 41 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visose pagrindinėse bylose pateiktu pirmuoju klausimu iš esmės siekia sužinoti, ar direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą reikia aiškinti taip, kad vertinant persekiojimo priežastis, kuriomis grindžiamas prašymas suteikti pabėgėlio statusą, homoseksualūs asmenys turi būti laikomi sudarančiais tam tikrą socialinę grupę.
- 42 Siekiant atsakyti į šį klausimą reikia priminti, kad remiantis direktyvos 2 straipsnio c punktu, pabėgėlis yra visų pirma trečiosios šalies pilietis, kuris yra ne savo pilietybės šalyje dėl pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei baimės ir negali arba dėl tokios baimės nenori pasinaudoti šios šalies apsauga.
- 43 Taigi atitinkamas pilietis dėl kilmės valstybėje esančių aplinkybių ir persekiojimo dalyvių veiksmų turi pagrįstai baimintis persekiojimo dėl bent jau vienos iš penkių direktyvoje ir Ženevos konvencijoje išvardytų priežasčių, kurių viena yra jo „priklausymas tam tikrai socialinei grupei“.

- 44 Direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama, kas laikoma tam tikra socialine grupe, kuriai priklausant gali atsirasti reali baimė būti persekiojamam.
- 45 Remiantis šia apibrėžtimi, grupė laikoma „tam tikra socialine grupe“, kai visų pirma įvykdytos dvi kumuliacinės sąlygos. Pirmą, grupės nariai turi tas pačias prigimtinės savybes ar bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti, arba turi tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs to asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis negali būti verčiamas jų atsisakyti. Antra, ši grupė turi turėti individualų tapatumą tam tikroje šalyje, nes aplinkinės visuomenės suvokiama kaip skirtinga.
- 46 Dėl pirmosios šių sąlygų yra aišku, kad asmens seksualinė orientacija yra šiuo klausimu esminė savybė, kurios jis negali būti verčiamas atsisakyti. Ši aiškinimą patvirtina direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punkto antra pastraipa, iš kurios matyti, kad, atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, tam tikrai socialinei grupei gali priklausyti grupė, susidariusi dėl būdingos seksualinės orientacijos.
- 47 Antroji sąlyga reiškia tai, kad atitinkamoje kilmės šalyje tos pačios seksualinės orientacijos asmenų grupė turi savo tapatumą, nes aplinkinės visuomenės suvokiama kaip skirtinga.
- 48 Šiuo klausimu reikia pripažinti, kad dėl to, jog egzistuoja baudžiamosios teisės aktai, kaip antai nagrinėjami visose pagrindinėse bylose, kurie specialiai skirti homoseksualiems asmenims, galima konstatuoti, kad šie asmenys sudaro atskirą grupę, kurią aplinkinė visuomenė suvokia kaip skirtingą.
- 49 Todėl į pirmąją visose pagrindinėse bylose pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, kad direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktas turi būti aiškinamas taip, kad dėl to, jog egzistuoja baudžiamosios teisės aktai, kaip antai nagrinėjami visose pagrindinėse bylose, kurie specialiai skirti homoseksualiems asmenims, galima konstatuoti, kad šie asmenys turi būti laikomi sudarančiais tam tikrą socialinę grupę.

Dėl trečiojo klausimo

- 50 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visose pagrindinėse bylose trečiuoju klausimu, kurį reikia nagrinėti prieš antrąjį, iš esmės siekia sužinoti, ar vien tai, kad homoseksualiniai veiksmai yra baudžiami ir už juos gresia laisvės atėmimo bausmė, yra persekiojimo veiksmas. Jeigu į klausimą būtų atsakyta neigiamai, šis teismas nori žinoti, kokiomis aplinkybėmis turi būti kvalifikuojamas persekiojimo veiksmas.
- 51 Siekiant atsakyti į šį klausimą, reikia priminti, kad direktyvos 9 straipsnyje nustatomi kriterijai, kuriais remiantis veiksmai gali laikomi persekiojimu, kaip jis suprantamas pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį. Šiuo klausimu direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkte, kuriuo remiasi prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nurodoma, jog reikšmingi veiksmai turi būti pakankamai rimti pagal savo pobūdį ar dažnumą, kad sudarytų sunkų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimą, ypač absoliučių teisių, kurių negalima varžyti pagal EŽTK 15 straipsnio 2 dalį.
- 52 Be to, direktyvos 9 straipsnio 1 dalies b punkte pažymima, jog persekiojimo veiksmais taip pat turi būti laikoma įvairių priemonių sanaupa, įskaitant žmogaus teisių pažeidimus, kurie yra pakankamai sunkūs, kad veiktų asmenį panašiai, kaip nurodyta direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkte.
- 53 Iš šių nuostatų matyti, kad tam, jog žmogaus teisių pažeidimas būtų persekiojimas, kaip jis suprantamas pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį, jis turi pasiekti tam tikrą sunkumą. Taigi bet kuris homoseksualaus prieglobsčio prašytojo pagrindinių teisių pažeidimas nebūtinai bus tokio lygio.

- 54 Šiuo klausimu pirmiausia reikia konstatuoti, kad pagrindinių teisių, ypatingai susijusių su visose pagrindinėse bylose nagrinėjama seksualine orientacija, pavyzdžiui, teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, saugomos EŽTK 8 straipsniu, kuri atitinka Chartijos 7 straipsnis, prireikus skaitomas kartu su EŽTK 14 straipsniu, kuris buvo pavyzdys nustatant Chartijos 21 straipsnio 1 dalį, nėra tarp pagrindinių teisių, kurių negalima varžyti.
- 55 Šiomis aplinkybėmis vien tai, kad egzistuoja teisės aktai, nustatantys baudžiamąją atsakomybę už homoseksualinius veiksmus, negali būti laikomi faktu, turinčiu prašytojui tokį reikšmingą poveikį, kad būtų pasiektas sunkumo lygis, būtinas, kad šis baudimas būtų laikomas persekiojimu, kaip jis suprantamas pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalį.
- 56 Tačiau laisvės atėmimo bausmė, nustatyta teisės nuostatose, kaip antai nagrinėjamosiose pagrindinėse bylose, kuriose nustatoma baudžiamoji atsakomybė už homoseksualinius veiksmus, savaime gali būti persekiojimo veiksmas, kaip jis suprantamas pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalį, jeigu ji veiksmingai taikoma kilmės šalyje, kurioje priimtas toks teisės aktas.
- 57 Tokia bausmė pažeidžia EŽTK 8 straipsnį, kuri atitinka Chartijos 7 straipsnis, ir yra neproporcingas arba diskriminuojantis baudimas, kaip tai suprantama pagal direktyvos 9 straipsnio 2 dalies c punktą.
- 58 Šiomis aplinkybėmis, jeigu prieglobsčio prašantis asmuo remiasi – kaip pagrindinėse bylose – tuo, kad jo kilmės šalyje yra teisės aktas, kuriuo nustatoma baudžiamoji atsakomybė už homoseksualinius veiksmus, nacionalinės institucijos, atlikdamos faktų ir aplinkybių vertinimą pagal direktyvos 4 straipsnį, turi išnagrinėti visus reikšmingus faktus, susijusius su kilmės šalimi, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir taisykles ir jų taikymo būdą, kaip numatyta direktyvos 4 straipsnio 3 dalies a punkte.
- 59 Šios institucijos, atlikdamos šį nagrinėjimą, be kita ko, turi nustatyti, ar prašytojo kilmės šalies teisės aktuose numatyta laisvės atėmimo bausmė taikoma praktikoje.
- 60 Atsižvelgdamos į šiuos kriterijus, nacionalinės institucijos turi nuspręsti, ar galima konstatuoti, kad iš tiesų prašytojas pagrįstai bijo, kad grįžęs į savo kilmės šalį bus persekiojamas, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnio c punktą, skaitomą kartu su jos 9 straipsnio 3 dalimi.
- 61 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į visose pagrindinėse bylose pateiktą trečiąją klausimą reikia atsakyti: direktyvos 9 straipsnio 1 dalį, skaitomą su 9 straipsnio 2 dalies c punktu, reikia aiškinti taip, kad vien tai, jog homoseksualiniai veiksmai yra baudžiami, savaime nėra persekiojimo veiksmas. Tačiau laisvės atėmimo bausmė už homoseksualinius veiksmus, veiksmingai taikoma kilmės valstybėje, kurioje priimtas toks teisės aktas, turi būti laikoma neproporcingu arba diskriminuojančiu baudimu ir todėl yra persekiojimo veiksmas.

Dėl antrojo klausimo

Pirminės pastabos

- 62 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visose pagrindinėse bylose pateiktu antruoju klausimu iš esmės siekia sužinoti, ar darant prielaidą, kad homoseksualus prašytojas turi būti laikomas priklausančiu tam tikrai socialinei grupei pagal direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą, reikia nustatyti skirtumą tarp homoseksualinių veiksmų, kurie priklauso direktyvos taikymo sričiai, ir jai nepriklausančių veiksmų, dėl kurių negali būti suteiktas pabėgėlio statusas.

- 63 Siekiant atsakyti į šį klausimą, kurį prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padalijo į kelis punktus, reikia pažymėti, kad jis susijęs su situacija, kai – kaip pagrindinėse bylose – prašytojas neįrodė, kad jis jau buvo persekiotas arba jam buvo tiesiogiai grasinta persekioti dėl jo priklausymo specialiai socialinei grupei, kurios narių seksualinė orientacija yra ta pati.
- 64 Tokio rimto pagrįstos prašytojų baimės požymio pagal direktyvos 4 straipsnio 4 dalį nebuvimas paaiškina prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo poreikį sužinoti, kiek gali būti leidžiama, jeigu prašytojas nepagrindžia jau patirtos persekiojimo dėl priklausymo minėtai grupei baimės, reikalauti, kad grįžęs į savo kilmės šalį jis toliau vengtų persekiojimo rizikos slėpdamas savo homoseksualumą arba bent susilaikydamas išreikšti savo seksualinę orientaciją.

Dėl antrojo klausimo a ir b punktų

- 65 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visose pagrindinėse bylose pateikto antrojo klausimo a ir b punktais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, iš esmės siekia sužinoti, ar direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą, skaitomą kartu su 2 straipsnio c punktu, reikia aiškinti taip, kad negalima tikėtis, jog prieglobsčio prašytojas slepia savo homoseksualinę orientaciją savo kilmės šalyje arba susilaiko išreikšdamas šią seksualinę orientaciją, kad išvengtų persekiojimo. Be to, šis teismas nori žinoti, ar prireikus šis susilaikymas turi būti didesnis nei heteroseksualios orientacijos asmens.
- 66 Šiuo klausimu pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą seksualinė orientacija negali būti suprantama kaip veiksmas, kurie pagal valstybių narių nacionalinę teisę laikomi nusikalstamais.
- 67 Be šių veiksmų, kurie laikomi nusikalstamais pagal valstybių narių nacionalinę teisę, minėto 10 straipsnio 1 dalies d punkte nėra jokios nuorodos į tai, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino neįtraukti į šios nuostatos taikymo sritį tam tikrų kitų su seksualine orientacija susijusių veiksmų ar išraiškos rūšių.
- 68 Taigi direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punkte nenumatyti apribojimai, susiję su veiksmais, kurių specialios socialinės grupės nariai gali imtis dėl savo tapatumo, ar elgesiu, kuris patenka arba nepatenka į seksualinės orientacijos sąvoką pagal šią nuostatą.
- 69 Vien dėl to, kad iš direktyvos 10 straipsnio 1 dalies b punkto akivaizdžiai matyti, kad religijos sąvoka taip pat apima dalyvavimą pamaldose privačiai ar viešai, negalima daryti išvados, kad seksualinės orientacijos sąvoka, į kurią pateikiama nuoroda šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punkte, turi apimti tik su atitinkamo asmens privataus gyvenimo sritimi susijusius veiksmus, o ne ir jo viešojo gyvenimo aktus.
- 70 Šiuo klausimu svarbu konstatuoti, kad tai, jog reikalaujama, kad socialinės grupės nariai, kurių seksualinė orientacija yra ta pati, slėptų šią orientaciją, prieštarauja pačiam šios savybės, kuri yra tokia svarbi tapatumui, pripažinimui, kad susijęs asmuo negali būti verčiamas jos atsisakyti.
- 71 Todėl negalima tikėtis, kad prieglobsčio prašytojas slepia savo homoseksualumą kilmės šalyje, kad išvengtų persekiojimo.
- 72 Dėl asmens susilaikymo pagal direktyvos sistemą kompetentingos institucijos, pagal direktyvą vertindamos, ar prašytojo persekiojimo baimė yra pagrįsta, turi įsitikinti, ar nustatytos aplinkybės yra tokia grėsmė, kad atitinkamas asmuo, atsižvelgdamas į savo asmenines aplinkybes, gali pagrįstai baimintis, kad prieš jį iš tiesų bus imtasi persekiojimo veiksmų (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Y ir Z* 76 punktą).

- 73 Šis rizikos dydžio vertinimas, kuris bet kuriuo atveju turi būti atliekamas atidžiai ir atsargiai (2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.*, C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, Rink. p. I-1493, 90 punktas), grindžiamas tik konkrečiais faktais ir aplinkybėmis, būtent pagal direktyvos 4 straipsnyje nustatytas taisykles (minėto Sprendimo *Y ir Z* 77 punktas).
- 74 Nė vienoje iš šių taisyklių nenurodoma, kad, vertinant rizikos realiai patirti persekiojimo veiksmus konkrečiomis aplinkybėmis dydį, reikėtų atsižvelgti į galimybę prašytojui išvengti persekiojimo rizikos, be kita ko, susilaikant nuo seksualinės orientacijos, kuri jam būdinga kaip specialios socialinės grupės nariui, reiškimo (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Y ir Z* 78 punktą).
- 75 Iš to matyti, kad suinteresuotajam asmeniui turi būti suteikiamas pabėgėlio statusas pagal direktyvos 13 straipsnį, jeigu jis įrodė, kad grįžus į kilmės šalį jo homoseksualumas kels realią persekiojimo riziką, kaip tai suprantama pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalį. Tai, kad jis gali vengti rizikos susilaikydamas išreikšti savo seksualinę orientaciją labiau nei heteroseksualus asmuo, šiuo klausimu nėra svarbu.
- 76 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trijose pagrindinėse bylose pateikto klausimo a ir b punktus reikia atsakyti: direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą, skaitomą kartu su 2 straipsnio c punktu, reikia aiškinti taip, kad homoseksualiniai veiksmai, nusikalstami pagal valstybių narių nacionalinę teisę, nepatenka į jo taikymo sritį. Kompetentingos institucijos, vertindamos prašymą suteikti pabėgėlio statusą, negali pagrįstai tikėtis, kad prieglobsčio prašytojas slepia homoseksualinę orientaciją kilmės šalyje arba susilaiko išreikšdamas šią seksualinę orientaciją, kad išvengtų persekiojimo.

Dėl antrojo klausimo c punkto

- 77 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į antrojo klausimo a ir b punktus, į antrojo klausimo c punktą atsakyti nereikia.
- 78 Tačiau reikia priminti, kad konkrečiai nustatant, kokie veiksmai gali būti laikomi persekiojimu, kaip tai suprantama pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalį, nebūtina atskirti veiksmų, kuriais pažeidžiama seksualinės orientacijos išraiškos pagrindinė sritis, manant, kad ją galima identifikuoti, nuo veiksmų, kuriais nepažeidžiama ši tariama pagrindinė sritis (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Y ir Z* 72 punktą).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 79 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

- 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų 10 straipsnio 1 dalies d punktas turi būti aiškinamas taip, kad dėl to, jog egzistuoja baudžiamosios teisės aktai, kaip antai nagrinėjami visose pagrindinėse bylose, kurie specialiai skirti homoseksualiems asmenims, galima konstatuoti, kad šie asmenys turi būti laikomi sudarančiais tam tikrą socialinę grupę.**

2. Direktyvos 2004/83 9 straipsnio 1 dalį, skaitomą kartu su 9 straipsnio 2 dalies c punktu, reikia aiškinti taip, kad vien tai, jog homoseksualiniai veiksmai yra baudžiami, savaime nėra persekiojimo veiksmas. Tačiau laisvės atėmimo bausmė už homoseksualinius veiksmus, veiksmingai taikoma kilmės valstybėje, kurioje priimtas toks teisės aktas, turi būti laikoma neproporcingu arba diskriminuojančiu baudimu ir todėl yra persekiojimo veiksmas.
3. Direktyvos 2004/83 10 straipsnio 1 dalies d punktą, skaitomą kartu su 2 straipsnio c punktu, reikia aiškinti taip, kad homoseksualiniai veiksmai, nusikalstami pagal valstybių narių nacionalinę teisę, nepatenka į jo taikymo sritį. Kompetentingos institucijos, vertindamos prašymą suteikti pabėgėlio statusą, negali pagrįstai tikėtis, kad prieglobsčio prašytojas slepia homoseksualinę orientaciją kilmės šalyje arba susilaiko reikšdamas šią seksualinę orientaciją, kad išvengtų persekiojimo.

Parašai.